

Naslov izvornika:

Bruno Ferrero, *Genitori felici con il sistema di Don Bosco*

© 1997 by Editrice Elledici, Torino

www.elledici.org

Nakladnik i copyright za hrvatsko izdanje:

© 2017 by SALESIANA d.o.o.

Omiška 8, Zagreb

salesiana@salesiana.hr

www.salesiana.hr

Za nakladnika: Mihovil Kurkut

Prijevod: Anto Stojić

Lektura: Vjeročka Ban

Grafička priprema: Salesiana d.o.o.

Grafičko oblikovanje korica: Marko Đurin

Ilustracija na naslovnici: shutterstock.com

Tisak: Kerschoffset Zagreb d.o.o

ISBN 978-953-205-143-8

BRUNO FERRERO

Sretni roditelji

S DON BOSCOVIM ODGOJNIM SUSTAVOM

Salesiana

ČETVRTO IZDANJE

Zagreb, 2017.

Stoga, tko god sluša ove moje riječi i izvršava ih, bit će kao mudar čovjek koji sagradi kuću na stijeni. Zapljušti kiša, navale bujice, duhnu vjetrovi i sruče se na tu kuću, ali ona ne pada. Jer – utemeljena je na stijeni.

Mt. 7,24-25

Drage majke i očevi,

Ova knjiga nudi vama roditeljima skromna razmišljanja proizašla iz srca salezijanskog odgojnog sustava.

»Ako se ovaj sustav bude primjenjivao u našim kućama«, pisao je don Bosco, »vjerujem da ćemo postići velike uspjehe bez šibe i drugih prisilnih kazna. Preko četrdeset godina radim s mladima i ne sjećam se da sam upotrijebio takva sredstva, a s Božjom pomoću uvijek sam postizao ne samo da izvršavaju svoje dužnosti nego i ono što sam želio, i to kod istih onih dječaka za koje se činilo da je uzaludno nadati se bilo kakvom uspjehu.«

Odgajati se može »tjerajući muhe« ili koristeći se »sustavom« kojega je prednost to što nudi uporišne točke i olakšava najvažniju vašu zadaću na svijetu.

Pronaći ćete možda poneku misao koja se ponavlja. To je poradi dosljednosti sustava. Sve te misli korisne su, jer razne probleme pridružuju središnjoj jezgri što u svojoj jednostavnosti može činiti neku vrstu univerzalnog ključa.

»Primjena ovog sustava«, nastavlja don Bosco, »oslanja se u cijelosti na riječi svetoga Pavla, koji kaže: tko ljubi, strpljiv je i velikodušan; tko ljubi, poštuje drugoga, ne traži vlastiti probitak, ne srdi se, zaboravlja uvrede; tko ljubi, sve opravdava, svemu se nada, sve podnosi, nikada ne gubi nadu.«

Vaša međusobna ljubav jest stijena na kojoj vaša djeca grade svoj život. U osnovi svega naći ćete dragocjeni don Boscov savjet, tajnu njegova odgoja i onoga koji je odgajao odgojitelje: »Gledaj da te zavole«.

To je najvažnije i bitno u svemu. Jedino to može učiniti čovjeka sretnim i ostvarenim. To je potvrda obiteljskog odgoja.

Djeca su kao gumene loptice

»U odgoju mladih oduvijek su se upotrebljavala dva sustava: preventivni i represivni. Represivni sustav sastoji se u tome da se mladima izlože zakoni, a zatim se nadziru kako bi se otkrili i primjereno kaznili prekršitelji... Sasvim drukčiji je, rekao bih, preventivni sustav. On se sastoji u tome da se upoznaju propisi i pravila ponašanja, a zatim ih se nadgleda tako da učenici znaju kako nad njima uvijek bdije budno oko ravnatelja ili asistenta, koji očinskom ljubavlju govori, vodi, svime upravlja, savjetuje i ljubazno ispravlja.« Tako je pisao don Bosco u prvim recima svoje knjižice o odgojnom sustavu.

Vremena su se doista promijenila, ali ne i situacija. Odgojitelji se i danas kolebaju. Treba izabrati između prisile i privole. Nije to igra riječima, to su ustvari dvije odgojne ponude. Drugi put je riskantniji i nadasve težak. To je put poštivanja osobe, njezine slobode i napore ritma njezina rasta i dozrijevanja.

Mladi loše reagiraju kad ih se »prisiljava«. Oni su slični gumenim lopticama: što ih se jače baca, to više skaču. U želji da se nametnu, stariji se ljute i zauzimaju neučinkovite stavove; oni brundaju, propo-

vijedaju, okrivljuju, prijete, uspoređuju, brinu se, viču, kritiziraju, tuku, kažnjavaju. Na sve ovo djeca odgovaraju jednako neučinkovitim ponašanjem: viču, razbijaju, prijete, tuku se, opijaju, lažu... Ponajviše se zatvaraju u sebe: spavaju, bježe od kuće, ignoriraju upozorenja, padaju u malodušnost, mrzovoljni su, drogiraju se i ubijaju.

Nijedan roditelj ne želi nasilničko ponašanje svoje djece ili njihovo izoliranje. Pa ipak, upravo mi potičemo takvo ponašanje kad ih prisiljavamo. Razlog je u tome što kad upotrijebimo čvrste mjere, proizvedemo brz i na kratko vrijeme prividno dobar učinak. Tako dovodimo mlade u situaciju da se nađu ogorčeni i okruženi neprobojnim zidovima. Roditelji koji tako postupaju, postaju još *jedan kamen u tom zidu*.

Rješenja dolaze kad se roditelji počnu iskreno pitati kakvi su rezultati njihova odgoja. Sigurno je da svi žele pomoći djeci da postanu odgovorna i neovisna. Nevolja je u tome što mnogi roditelji vrlo često žele poštediti svoju djecu prepreka koje stoje na putu do tog cilja. Pobrkaju, možda, oblike izoliranja sa zaštitom.

STEĆI AUTORITET

Slijedeći put koji predlaže salezijanski sustav, odgojitelj u izvjesnom smislu postaje UGLEĐAN TRENER. Ne despot. Treba iz djece izvući najbolje, NAČINITI OD NJIH SAVEZNIKE u teškoj zadaći odgoja. »Moji roditelji neprestano govore kako sam neodgojen. A tko me je odgajao? Oni, zar ne?«

Obiteljski odgoj jest rezultat uzajamnog djelovanja dvaju aktivnih »polova« (djeca-roditelji), a ne jednosmjernog odnosa, gdje roditelji daju, a djeca primaju ponašajući se kao da su mrtvi predmeti.

Evo nekih zadataka uspješnih roditelja.

BITI GOSPODAR SITUACIJE. To znači imati uvida, poznavati narav i karakter svoje djece, izabrati pravu strategiju i na najprikladniji način taktizirati. Roditelji trebaju biti prisutni u životu svoje djece, ne kao hitna služba, ne samo onda kada se pojave problemi.

INFORMIRATI, POUČITI »PRAVILIMA IGRE«. Dobrom su odgajateljstvu dostupne sve informacije koje su mu potrebne da može obavljati svoj posao, a on ih dijeli s osobama koje vodi. »Odgajanci trebaju poznavati...«, tvrdi don Bosco. Roditelji također trebaju biti, u neku ruku, učitelji života. Mnogi mladi, nažalost, osjećaju poteškoće, moraju pitati roditelje o stvarima koje ih doista zanimaju. Informacije same trebaju biti upotrebljive, po mogućnosti odmah.

Potrebno je da postoji istinska komunikacija. Roditelji trebaju dati jasna objašnjenja ideja i osjećaja, izabrati prave riječi i ispravno djelovati, a na najmanju mjeru svesti moguće zapreke. Djeca trebaju pokazati da su razumjela rečeno i to provesti u djelo.

Autoritativni stav podrazumijeva i ukazuje na ograničenja uza sve poštivanje potreba i osobnosti drugoga. U tom načinu sagledavanja autoritet i sloboda nisu dva suprotstavljena pojma, nego obratno, oni su jedan u službi drugoga.

HRABRITI. Odrastanje je teško, osobito danas. Mladi su izloženi raznim ponudama, savjetima, mišljenjima, ali rijetko tko ih hrabri.

Kako hrabriti djecu?

Prvi način hrabrenja jest slušanje. To znači posvetiti im punu pažnju ne samo u onom što treba »činiti« za svoju djecu nego i kad su posrijedi njihove vrijednosti i njihove želje.

Davati jasne upute. U torbici jedne djevojke nađen je ovaj zgužvani i od čestog čitanja izlizan zapis. »Predraga kćeri, znam da te je negativna ocjena u školskoj svjedodžbi obeshrabrila. Molim te, nemoj se uznemiravati. Ti si dobila jako dobre ocjene iz onoga što tvoj otac i ja mislimo da je životno važno! Poštena si, odgovorna, samostalna. Doista si prekrasno ljudsko biće. Sve drugo uistinu nije važno. Ljubi te i grli tvoja mama.«

Uvažavati i sitnice. Djeca često pomoć traže malim znakovima koje treba prepoznati.

Pomoći djeci da se znaju sama hrabriti. To je bitno. Cilj odgoja jest upravo izgraditi osobu koja će steći samopouzdanje.

PREPOZNATI. Riječ je o tome da se otvoreno pohvaljuju uspješni postupci. Djeca su vrlo osjetljiva na pohvale i uvažavanje svojih roditelja. Pohvala, znak zadovoljstva, priznanje »jačaju« i potiču. Biti odgovoran, obavljati svoje dužnosti, znati se prilagoditi, donijeti odluku, postaviti si ciljeve, planirati, brinuti se za sebe i za druge, sve to kod drugih cijenimo, ali kod svoje djece gotovo i ne zapažamo.

Don Boscov je naputak: »obavijesti učenika na taj način da odgojitelj može s lakoćom govoriti jezikom ljubavi, bilo u vrijeme odgoja, bilo nakon toga. *Kada odgojitelj pridobije srce svoga štíćenika, može njime suvereno gospodariti, može ga opominjati, savjetovati i ispravljati.*«

Tajna je u onome – »pridobiti srce«.

- **NAPISAT ĆU PORUKU SVOJOJ DJECI.**

Kao more ribama

Kad bi sretna obitelj bila *slagalica*, koji bi je sve dijelovi trebali sačinjavati? To je kao da se pitamo: koji su sastavni dijelovi, od kakvih je cjelina načinjena sretna obitelj? Don Bosco rabi osebujan izraz koji je stavio u temelje svog odgojnog sustava: *obiteljski duh*.

Don Bosco je želio da se njegovi zavodi zovu »kuće« i u knjižici *Preventivni sustav* napisao je da odgojitelji trebaju biti »ljubazni očevi«. Takvim izrazima pokušao je opisati ozračje koje je teško opisati, ali da bude jasnije: nešto kao što je more ribama. Nešto što spontano otme uzdah: »Ovdje je tako lijepo«. Od kojih se dijelova sastoji obiteljski *duh*? Don Bosco je jasno naslutio da obitelj ne tvori krvna veza, a niti ekonomski, pravni, društveni, pa čak ni religiozni razlozi. Jedino što drži obitelj na okupu jest – ljubav.

Samo ljubav je plodno tlo na kojem mogu rasti djeca, iz kojega mladi mogu crpsti ljudsku, moralnu, psihološku i kulturalnu okrepku, hranu koja im omogućuje odrastanje. Ona je čvrsta stijena, ne pijesak, na kojoj će moći sagraditi svoj dom.

Obitelj se može nazvati *izvornom jezgrom ljubavi*. Sretna obitelj jest obitelj koja živi u istinskom, dubokom, iskrenom i čvrstom

ozračju ljubavi. Ta čvrsta jezgra temelj je na kojem čovjek počinje sebe pravo izgrađivati. Ona se ostvaruje nizom životnih činilaca: ovi pak oblikuju istinski obiteljski »duh«.

BITI TU. To znači umiješati se, »htjeti sudjelovati«, ulagati vrijeme, snage, volju, pažnju, žrtve: drugim riječima davati sebe obitelji. Obitelj je na prvom mjestu. Mnoge obitelji »umiru« samo zbog nebrige.

Obitelj je *sustav*, što u prvom redu znači da nitko nije isključen, nitko promatrač, nitko ne može reći: »mene se to ne tiče«. U tom kružnom sustavu svaki pojedinac je i polazišna točka i cilj kojemu se teži, svatko prima i prenosi, u kružnom sustavu, obitelji, svatko ima svoje mjesto tako da bi – kada ga ne bi bilo – cijeli sustav postao nešto drugo, bio bi neka »druga obitelj«.

Što god da se dogodi u obitelji, nitko ne može reći »mene nije bilo«, »mene se ne tiče«. Čak i onda kad bi se netko htio izvući, ostaviti druge sa, slobodno rečeno, jednom od tisuću ljudskom maštom izmišljenih izlika, ne kaže drugo doli: »Tu sam!«, a njegovo ponašanje utječe na druge ili je pod utjecajem drugih. Kako god se ono očitovalo, recimo da je ostao u krevetu i spavao cijeli dan, ili da se opio, kako bi mogao reći: »mene nije bilo«; svaki pokušaj bijega od stvarnosti postaje uzaludan, pa kad bi i objavio »nema me«, u tom svom ne-bivovanju očituje svoju prisutnost. Svima nam je poznato da postoje deseci, stotine, tisuće načina kojima pokušavamo (ili se nadamo) reći obitelji: »Mene nije bilo«.

UZAJAMNO SE VOLJETI (i reći si to!). Jednosmjerna ljubav besmislena je i kratko traje. Za obiteljsku sreću svi su odgovorni.

ZAJEDNO RADITI. Na pitanje: »Što je, po tvome mišljenju, potrebno da bi jedna obitelj bila sretna?«, 1500 djece nije odgovorilo da je to novac, automobil, lijepa kuća, nego »mogućnost da se nešto učini zajedno«, »da se vrijeme provodi zajedno bilo u radu bilo u zabavi«. Jedna je majka napisala: »Dogodilo nam se da smo se osjećali bliži jedni drugima baš dok smo zajedno radili«.

KOMUNICIRATI. »Puno vremena posvećujemo slobodnom razgovoru«, tvrdi jedan otac. »Ponekad se pojavi problem, zlovolja, izazov koji nas zaokupe i traže da se o njima raspravlja. Pa, ako moj sin nije u stanju razgovarati sa mnom o automobilima ili o sportu, kako mogu onda očekivati da ćemo se pozabaviti problemom raspačavanja droge u školama?« Roditelji trebaju, prije svega, naučiti razgovarati s *djecom*, ne govoriti *djeci*.

POŠTOVATI SE MEĐUSOBNO. Osjećati da vas drugi poštuju i smatraju vrijednim, životna je potreba svih ljudskih bića. U sretnim obiteljima razina međusobnog vrednovanja na visokom je stupnju. Jedna majka piše: »Svaku večer uđemo u sobu svoje djece, zagrlimo ih čvrsto, poljubimo i kažemo: 'Vi ste dobra djeca, jako vas volimo'. Mislimo da je važno odaslati im ovu poruku svakoga dana.«

PRENOSITI. Obitelj je prvo mjesto spoznavanja svijeta; u njoj se prenose vrednote, sudovi, stavovi i ideologije. To je najbolje mjesto za zajednički »rast«. Prenošenje znanja povjereno je naročito roditeljima, koji uza sve to s vremenom nauče važne stvari od djece, jer ona donose kući nove informacije i težnje. Važno je prisjetiti se da ljudska bića uče od uzora. Ne uče nešto zato što je to bilo rečeno.

Uče gledajući, promatrajući, uzimajući nešto u ruke, ispitujući. Na isti način se uči u obitelji.

POMAGATI. Gdje ćemo pronaći pomoć i utjehu u teškim trenucima ako ne u obitelji? Zdrava obitelj je mjesto kamo odlazimo da potražimo podršku, da rastemo i da se krijepimo, mjesto odakle odlazimo obnovljeni, ispunjeni, opskrbljeni potrebnom snagom da bismo se suočili sa životom na pozitivan način.

ISKUŠATI. Obitelj je prostor za pokuse na kojem se ispituju ideje i postupci, te dobivaju »odraz«, povratnu informaciju, koja omogućuje da utvrdimo sliku o sebi. Adolescenti, na primjer, trebaju negdje iskušati svoje ideje i ponašanje, kao što se odjeća isprobava pred zrcalom. Oni koji nas vole rado će nam poslužiti kao zrcalo. Kad ustreba, oni nas s ljubavlju ispravljaaju.

RJEŠAVATI PROBLEME. I složne obitelji imaju problema, ali imaju i sposobnosti da nadiđu neizbježne poteškoće kad one nadođu. Pred problemom one se nikad ne pitaju: »Tko je kriv?« i ne gube vrijeme tragajući za krivcem, ili sagledavajući negativne strane onoga o kome je riječ. Njihovo pitanje uvijek glasi: »Kako da iz toga izađemo?«

IMATI DUŠU. Obiteljska ljubav ne može preživjeti ako nema »duboko« korijenje. Sretne obitelji konkretno, u svakodnevnom životu, izražavaju svoju duhovnu dimenziju. Dijele međusobno istinske vrijednosti, ne samo dom i hranu. Obitelj koja zajedno moli, stječe s vremenom veliku dušu, sačinjenu od nježnosti, praštanja, razumijevanja i od Boga.

OPRAŠTATI. »Kad svađa završi, zaboravite je«, rekao je neki mudrac. Obiteljska ljubav je uvijek spremna na praštanje. Djeca se mogu izgrditi, a da ona ni jednoga časa ne posumnjaju u ljubav svojih roditelja.

SLAVITI. Sretne obitelji »slave« svoju sreću u svim mogućim slavljima i prigodama, ali i u uobičajenom ozračju radosti i optimizma.

- **SA SVIM ONIM ŠTO JESAM I SVIME ŠTO DANAS ČINIM, ŽELIM BITI »PRISUTAN« U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU SVOJE OBITELJI.**